

J A M U
J A M U

Divadelní fakulta

MUSÍ TO BÝT

Josef Nosál

1. místo
Havlovské aktovky
Soutěž o nejlepší původní krátkou divadelní hru
podle hry Václava Havla
2021

Divadelní fakulta JAMU ve spolupráci
s The Václav Havel Library Foundation v New Yorku

POSTAVY:

ŘEDITEL

SEKRETÁŘKA

UČITEL

HLASY (mužské, ženské, dětské, dospělé)

Ředitelna. Či školní kabinet. Kancelář. Místnost, kterou každý z nás zná. Vlevo dveře, napravo veliké skleněné okno, skrze něj prosvítá bílé zimní světlo a prostupuje vzdálený zvuk ptačího zpěvu. Kousek od okna stolní mikrofon, u něj přístroj podobný rádiu. Vedle stůl s počítačem, u něj kolmo další stůl se štosy a složkami. Vlevo vzadu věšák, dvě křesla, mezi nimi malý stolek, nad nimi visí obraz. Vpravo od nich knihovny, na jedné lince busta Jana Ámose Komenského. Otevrou se dveře. Vejde ŘEDITEL, dveře nechává otevřené, na jejich desce je načmáraný nápis „Ředitel je debil“.

ŘEDITEL: *(telefonuje)* Ano, ano, dnes to asi, dnes to asi provedu. Měj se mami, ahoj, mám tě rád. *(schová telefon do kapsy kabátu; k otevřeným dveřím)* Ano Jiřinko, káva je výborný nápad, děkuji vám. Cože? Ano, dvojitou prosím. Vlastně trojitou. Děkuji. *(je roztržitý; sundá si kabát, pověsí ho na věšák, zimní čepici s bambulkou si ale nechá, nevšimne si toho; občas nahlas a zřetelně polkne)* Tak jo, Bořku, dneska je ten den. Jó, určitě ano. Dobře. Kolik máme? Osm třicet. Výborně. Výborně. Ide-ální čas. Všichni už jsou ve třídách. Čím dřív, tím líp. Čím dřív, tím líp, Bořku. *(zaklepání na dveře)* Dále!

(Vejde SEKRETÁŘKA.)

ŘEDITEL: Pojdte dál, Jiřinko. Ó, vy jste donesla i zákusek? Ten jste pekla vy? *(SEKRETÁŘKA přikývne. Ani jednou za tuto hru nepromluví.)* Vy jste byla vždycky má věrná sekretářka. Má dobrá přítelkyně. Jste mi jí pořád! Ano! A děti to ví. *(Trochu pochmurně)* Ano, děti to ví, že jste de facto má pravá ruka. *(Povzdech, během následujícího proslovu si občas upije kávy, občas ukousne zákusku, mezitím si vytahuje věci ze své kabely, ke konci vytáhne červenou obálku, která je mu očividně drahá)* Kolik my se toho už nasmáli, že, Jiřinko? Kolika zmetkům jsem tu mluvil do duše, když jste zrovna přišla bez zaklepání, jak to děláte vždycky. Ukázala jste mi, že je třeba se někdy i zasmát, no ano, vy jste takové moje slunce. Jediné. Říká se, že děti jsou naša slunéčka, ale *(smích)* tady naše děti už dávno vyhasly a proměnily se v černý díry. Jiřinko, prosím vás, nějaké vzkazy pro mě máte? *(SEKRETÁŘKA mu podá lístečky, ŘEDITEL si je přečte, zvažní)* Jistě. Další žáci požadují méně úkolů, více času venku. Heh. To určitě. TO URČITĚ. *(Do posledního lístečku tuku ukazováčkem)* A zase Pan Prejt. Jak jinak. Děkuji vám. Káva je výborná, ja-ko vždycky! I zákusek. Můžete jít. A – počkejte! *(otevře šuplík, vytáhne z ní průsvitnou obálku, v ní hromada bankovek).* Tady máte. Zamkněte se pak v kanclu. A klíč... klíč třeba spolkněte. Ne třeba, určitě. *(Podá ji ruku)* Mějte se krásně. Ať se vám splní všechno, po čem jste kdy toužila. Pracovat jako sekretářka na základní škole to asi nebylo, co? *(Chabý smích, který rychle přejde do mlčení)* Sbohem, Jiřinko.

(SEKRETÁŘKA odejde)

ŘEDITEL:

*(Promne si obličej, uvědomí si, že má na sobě čapku, pomalu odlepuje obálku) Tak jo. Jdeme na to. Bude to boj, Bořku, možná tě zabijou, ale musí to být. Je to pro jejich dobro. Pro dobro nás všech. Musí to být. Vždyť oni by jinak umřeli v tomhle, v tomhle soudobém světě. Oni umrou i tak, samozřejmě, ale budou spokojenější, šťastnější... vzdělanější! Což je samozřejmě předpoklad k tomu být šťastný. Jistěže budou vzdělání. Po dnešku už ano. Jinak, jinak už to nebude možný. *(Konečně otevře obálku. Ozve se zatukání přesně ve chvíli, když už má zpola vytažené papíry, co byly v obálce schované)* Dále!*

(Vejde UČITEL, dřív, než stihne cokoliv říct, vystrčí ŘEDITEL varovně prst)

ŘEDITEL:

Á, pan Prejt. Nechte mluvit mě, buďte tak laskav. Víím, kvůli čemu jdete. Před malou chvílí jsem četl vzkaz, co jste mi tu nechal po Jiřince. *(Významně se odmlčí)* Má odpověď ale zní ne. Tak jako minulý týden, tak jako minulý měsíc a jako měsíc předminulý, pane Prejte. Vycházky se žáky vám nedovolím. Ne! Mlčte! Mlčte! Vy byste vždycky jen něčím oponoval, pořád mi jen skáčete do řeči, ale dneska ne, pane Prejte, dneska vám všem, lenošným žákům i lenošným učitelům, jednou provždy zatnu tipec na těch vašich papulích *(rozčiluje se, každou větu je rozčilenější a rudější)*, co se akorát vymlouvají, pane Prejt, nechce se vám učit, tak chcete s žáky chodit ven *(přehrabuje se lístečky, pak popadne ten správný a čte z něj)* abyste je „učil skutečné přírodě a na opravdových příkladech, s nimiž se mohou setkat v životě, je naučil novým věcem, jež by v běžné výuce v lavicích nepochytily“. Pořád, pane Prejte, mě s tímhle otravujete. A una-vu-jete! A že vy vůbec máte tu drzost sem lízt! Zrovna dneska! Mně neudoláte, pane Prejte! Ani svou osobností, co se snaží být za každou cenu vtipná, přitom je akorát tak trapná, ani svými nápady na výuku! Vy jste se opravdu zbláznil, pane Prejte! Ne, vy jste ani v první řadě neměl rozum, tak jakpak byste si ho mohl pomátnout! NE je NE! A vy si řeknete, že to zkusíte do třetice, třeba šašek ředitel poleví, ale, ale já už vás mám plný zuby! *(ŘEDITEL chodí po místnosti, dupe, vzteká se. Bílé zimní světlo za okny zrudne, zpěv ptáků zesílí do jakési nepřirozené strašidelné směsi pazvuků. UČITEL stojí u dveří, vrtí hlavou, neví, jestli má být pobavený, nebo uražený)* Vy a vaše nápady s venkovní výukou! S vaší schopností by se ti smradi někam rozutekli! Parchanti to berou jako volnou hodinu! Však ti mě taky de-nno-de-nně škemrají o podobné nápady, co vy. Jen abyste se ulili! Abyste se nemuseli učit! Co?! Vy se mi smějete?! Jak se učitel, na něhož neustále chodí stížnosti ze stran hajzlů, učitelů i rodičů, může smát přímo do očí poslednímu pevnému pilíři našeho vzdělávacího systému?! Kde bere tu DRZOST?! *(Vezme sochu Jana Ámose Komenského, je však těžká, takže než ji vůbec stihne mrštit po UČITELI, uklouzne mu a roztříští se.)* VEN! Vypadněte! A sbalte si věci! Na konci pololetí letíte! Ne! Ted! Máte padáka na hodinu! Takovýhle experty jako vy nám byl čert dlužen. Ven!

(UČITEL se nadechne, chce něco říct, ale jak vidí rozlíceného ŘEDITELE, našťvaně jen práskne dveřmi. Světlo i zpěv ptáků se uklidní, ale světlo přesto vypadá temněji a ptáci zní hrůzněji. Ředitel se vrátí k obálce, vyjme z ní papíry, na stole si je sklepane, aby je měl pěkně urovnané, upije kávy – odporně přitom zaskrne – a zasedne ke stolu s mikrofonom. Je celý rudý. Je připravený.)

ŘEDITEL:

(odkašle si, zlověstně se zasměje) S čím jsi předtím otálel, Bořku? Jaképak copak. Jaképak váhání. Jdem jim to pěkně naservírovat. *(Stiskne tlačítko na přístroji vedle mikrofону. Kdesi v dáli se ozvou zvuky právě zapnutých*

reproduktorů. Po celou dobu proslovu se v dálce ozývá tlumená vzdálená ozvěna ředitelových slov) Prosím o pozornost, opakuji, váš ředitel prosí o pozornost všech žáků a učitelů. (Krátká pauza) Děkuji. (Přemilý tón) Moji milí žáci. Moji přemilí žáci, lidičkové! V první řadě vám chci popřát pěkné pondělí! A teď k věci. Spolu s učitelským sborem vás provádím nejenom cestou vzrůstu, ale také cestou života. Učíme vás, vzděláváme vás. My učitelé stále kráčíme vzdor současným trendům, vzdor lenosti! (Pauza) Moji přemilí žáci! (O mnohem vážněji) Budu vás muset o něco požádat. Nebude to lehké. Ale to ani nemá být. Dejme sbohem snadnosti. My, učitelé, i vy, žáci. Konec hledání zkratk. Potřebuju, abyste mě následovali. Svěřte svou budoucnost vašemu řediteli a budou z vás ti nejmávanější lidé planety. Protože jinak to nepůjde. Jste blbí. Blbší než vaši rodiče. Blbší než jakákoliv generace před vámi. Průměr známek každý pololetí roste. Brzy nám nebude stačit známka pět. Možná ani šest. Takhle to nejde. Takhle to nejde! A – ne. Chybu na straně učitelů nepřipouštím. My děláme co můžeme, my se dřeme jako mezci, rveme ze sebe kůži, nespíme, ne, nespíme, učení je pro nás poselstvím a vy? Co nám dáváte na oplátku vy? Nic. Zhola nic. Proto s platností od zítřka měníme rozvrhy. Výuka už bude začínat v sedm. Abysme toho během dne víc stihli. I prvňáčci. Každý předmět bude trvat nikoliv pětáctyřicet minut, nýbrž devadesát. První půlka bude věnována přepečlivému ústnímu zkoušení. Takto zkoušených žáků bude každou hodinu alespoň deset. Co se týče přestávek, jejich délka zůstává. Deset minut. Těch dvacetiminutových jsme se zbavili už loni. Nicméně posledních pět minut se bude psát krátký test. Kdo bude mít hotovo dřív, bude si moct ještě užít volno. (Ozvěnu pomalu přehlušuje hluk, skřípání lavic, velmi vzdálený pískot, bučení, dupání) Ticho! Nařizuji vám, buďte ticho! Nebo tyto změny zavedeme s okamžítou platností. (Hluk se uklidní, ŘEDITEL pokračuje ve čtení z listů) Ták. Myslel jsem si to. K tomu přidáváme více matematiky, češtiny, fyziky, chemie, všeho. Dva cizí jazyky nestačí. Svět je čím dál otevřenější, proto přidáváme třetí. Zákaz telefonů nadále platí. Výuka končí v šest. Proto rušíme volnočasové kroužky. Už tak vám berou mnoho času. (Hluk opět zesílí, venku začne sněžit, ŘEDITEL mluví rychleji) Ticho! Sedte! Prosím kantory, aby si uklidnili své žáky! Já vás žádám, abyste mi věřili, abyste mě následovali po té ozářené cestě, moji přemilí žáci! Až staneme na jejím konci, bude z vás něco neskutečného! Abych vás neobral o přestávku, ještě rychle přečtu zbytek novin. Každý den, i o víkendu, zanesete do školního systému do devíti hodin večer vše, co jste se daný den učili. Následující hodinu své znalosti potvrdíte písemkou. (Zatlučení na dveře, lomcování klikou, zamčeno, ŘEDITEL se bojí, ale současně je odhodlaný svůj proslov dokončit) Seznam povinné literatury se na pololetí od zítřka rozrůstá na sto dvacet pět knih. A abyste se naučili pracovat se zdroji, tak každý z vás – (oknem proletí cihla, dovnitř začne padat sníh. ŘEDITEL vyskočí, mikrofon si vezme do ruky) OKAMŽITĚ SE VRAŤTE NA SVÁ MÍSTA! Žáka, kdo mi právě vysklil okno exemplárně potrestáme! Což mi připomíná! (Do dveří se teď vyloženě mlátí, buší, oknem proletí další předměty, mimojiné učebnice, pouzdra, knihy) Budeme vás znovu fyzicky trestat! Nemůžete si dovolovat to, co si momentálně dovolujete!

HLASY (dětské, dospělé, muži, ženy, přes dveře, zvenku): Okamžitě všechno odvolej!

ŘEDITEL: *(Snaží se mluvit do mikrofону, ale po prvních dvou slovech vypadne proud; mikrofon zahodí; odted' už mluví obyčejně)* Vyslechněte mě, probóha! Sakra! Musíme to udělat! je to nutnost! Kantoři, uklidněte je! A nahodte znovu proud! *(Vykoukne z okna)* Přestaňte, parchanti, jinak vás vyloučím!

HLASY *(od okna):* Přesně to chceme!

HLASY *(od dveří):* Odvolej! Odvolej! *(burácivé rány, někdo mlátí kladivem, obraz se třese)* Odvolej!

ŘEDITEL: Ne! I kdybyste mě měli roztrhat jak prašivýho psa! Neodvolám! Je to mar-ný! Nezbyvá vám, než se oddat budoucnosti! Vždyť je to hlavně VAŠE bu-doucnost! Vzdejte to! Když se mi cokoliv stane, je domluvený můj nástup-ce. O všem ví! Se vším souhlasí! *(Kladivo protrhne plátno obrazu, zakrátko se v něm objeví noha od velkého kružítko, snaží se ho bodnout)* A dost! Volám policii! Kde mám telefon? *(Snaží se přiblížit k věšáku, ale tam krouží kružítko, nadále se ozývají rány, sype se omítka, padají knihy z knihovny)* Kantoři, odvedte žáky do svých tříd a uklidněte je! Vše v klidu vyřešíme!

HLASY: Učitelé tu jsou s námi! Odvolej! ODVOLEJ!

ŘEDITEL: *(Přechází po místnosti, z jedné strany lítají věci stále oknem, na para-petě se objevuje sníh, občas ho něco trefí, na druhé straně už prokopli dveře, jejich prkna se pomalu štípou, brzy se vylomí)* NEODVOLÁM! NEODVOLÁM! JEN PŘES MOJI MRTVOLU!

(Najednou ticho. Ticho. Pak rána! PRÁSK. Dveře se rozletí dokořán. Světla zhasnou. Opona.)